

Godt psykososialt barnehagemiljø

**Barnehagene i Hallingdal
2021-2025**

Innhold

Innledning	3
Forankring	4
Lov om barnehager, kapittel VIII; Psykososialt barnehagemiljø	4
Definisjon av begrepet mobbing	6
Internkontroll i barnehagen	6
Mål	6
Metode	7
Forebygging	7
Plikter	8
Avdekking - Hvordan oppdage at barn ikke har det bra?	9
Tiltak	11
Samarbeid mellom hjem og barnehage	12
Kontinuitet	13
Rutine	13
Arbeidsgruppe	13
Godt psykososialt barnehagemiljø i Hol kommune	14
Verdibasert ledelse	14
Pedagogisk ledelse	15
Relasjoner i barnehagen	15
Mangfold, respekt og inkludering	16
Foreldresamarbeid	16
Autoritative voksne	17
Voksnes og barnehagens ansvar	18
Vedlegg	19
Vedlegg 1. Sjekkliste når krenkelse og utestengelse skjer i barnehagen	20
Vedlegg 2. Aktivitetsplan, barnehageloven §42	21
Vedlegg 3. Evaluering og oppfølging av aktivitetsplan, barnehageloven §42	22
Vedlegg 4. Aktivitetsplan for ansatte, barnehageloven §43 – skjerpet aktivitetsplikt	23
Vedlegg 5. Nyttige lenker	24

Innledning

Voksne har ansvar for barns oppvekstmiljø. Dette ansvaret er forsterket gjennom Lov om barnehager, kapittel VIII som trådte i kraft fra 1.1.2021. Det er viktig at voksne forebygger og stopper krenkelser og utestenging, samtidig motivere barna til å si fra når de ser at andre ikke har det bra. Voksne har plikt til å handle med en gang de får mistanke om at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø.

Forskrift om miljørettet helsevern i barnehager og skoler mv. (helse- og omsorgsdepartementet) har klare føringer på at barnehagene skal drive et holdningsskapende arbeid og ha en plan for å sikre alle barn et godt psykososialt miljø. Forskriften sier også at planen skal beskrive hvordan barnehagene jobber kontinuerlig og systematisk for å oppnå dette. I tillegg skal det være rutine for årlig evaluering av arbeidet og oppfølging av eventuelle hendelser.

I Hallingdal jobber alle barnehager systematisk med det psykososiale miljøet. Dette handler om samspill og hvordan vi er mot hverandre. Det gjelder samspill mellom alle parter i en barnehage:

- barn-barn
- voksne-barn
- voksne-voksne

Med voksne menes både de som arbeider i barnehagen og foresatte. Planen er ment å være både et arbeidsverktøy for ansatte og en informasjon for foresatte om hvordan barnehagene og foreldrene sammen kan håndtere dette temaet. Barnehagene har ansvar for arbeidet som skjer i barnehagen, og kan bidra med innspill og forslag slik at foresatte også kan delta i dette viktige arbeidet med å skape et godt samspill og gode holdninger, også utenfor barnehagen.

Arbeidet i barnehagen må også sees i sammenheng med skolens arbeid rundt barnas psykososiale miljø, jf. kommunens plan for overgang mellom barnehage og skole.

Denne planen er utarbeidet av barnehageansvarlige i Hallingdal og gjelder for barnehagene i alle kommunene. Barnehageansvarlige i Hallingdal ønsker personalet og foreldre lykke til med samarbeidet om et godt psykososialt miljø til beste for alle barn!

HALLINGDAL

Forankring

Lov om barnehager, kapittel VIII; Psykososialt barnehagemiljø

Loven skal sikre at barnehageansatte jobber systematisk for at alle barn i barnehagen har et trygt og godt barnehagemiljø.

§ 41 Nulltoleranse og forebyggende arbeid

«Barnehagen skal ikke godta krenkelser som for eksempel utestenging, mobbing, vold, diskriminering og trakassering. Alle som arbeider i barnehagen, skal gripe inn når et barn i barnehagen utsettes for slike krenkelser. Barnehagen skal forebygge tilfeller hvor barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø ved å arbeide kontinuerlig for å fremme helsen, trivselen, leken og læringen til barna».

§ 42 Plikt til å sikre at barnehagebarna har et trygt og godt psykososialt barnehagemiljø (aktivitetsplikt)

«Alle som arbeider i barnehagen, skal følge med på hvordan barna i barnehagen har det. Alle som arbeider i barnehagen, skal melde fra til barnehagens styrer dersom de får mistanke om eller kjennskap til at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø. Styreren skal melde fra til barnehageeieren i alvorlige tilfeller. Ved mistanke om eller kjennskap til at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø, skal barnehagen snarest undersøke saken.

Når et barn eller foreldrene sier at barnet ikke har et trygt og godt barnehagemiljø, skal barnehagen undersøke saken og så langt det finnes egnede tiltak, sørge for at barnet får et trygt og godt barnehagemiljø. Det samme gjelder når en undersøkelse som barnehagen selv har satt i gang, viser at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø. Tiltakene skal velges på grunnlag av en konkret og faglig vurdering.

Barnehagen skal lage en skriftlig plan når det skal gjøres tiltak i en sak. I planen skal det stå:

- a) hvilke problemer tiltakene skal løse*
- b) hvilke tiltak barnehagen har planlagt*
- c) når tiltakene skal gjennomføres*
- d) hvem som skal gjennomføre tiltakene*
- e) når tiltakene skal evalueres.»*

§43 Skjerpet aktivitetsplikt dersom en som arbeider i barnehagen, krenker et barn

«Dersom en som arbeider i barnehagen, får mistanke om eller kjennskap til at en annen som arbeider i barnehagen, krenker et barn med for eksempel utestenging, mobbing, vold, diskriminering eller trakassering, skal vedkommende straks melde fra til barnehagens styrer. Styreren skal melde fra til barnehageeieren.»

Vi skal ha en barnehage som ivaretar barnas rettigheter til beskyttelse, god helse, utdanning og optimal utvikling for alle barn – uavhengig av sosial, kulturell og språklige bakgrunn, kjønn, kognitive og fysiske forskjeller. Det krever bevisste voksne, inkluderende fellesskap og tidlig innsats. Regjeringen vil i St.meld. 6 (2019-20) *Tett på – tidlig innsats og inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO* legge til rette for at kompetansen kommer tett på barna. Det tverrfaglige samarbeidet styrkes og det settes i gang et varig kompetanseløft på det spesialpedagogiske feltet for ansatte i barnehager, skoler og PP-tjenesten.

Grunnloven § 104 handler om barns rett til å bli hørt i spørsmål som berører dem, og deres mening skal tillegges vekt i overensstemmelse med deres alder og utvikling. Ved handlinger og avgjørelser som berører barn, skal barnets beste være et grunnleggende hensyn. Barns rett til å medvirke er også integrert i formålsparagrafene i barnehageloven og opplæringsloven.

§ 104 slår fast at barns beste skal være et grunnleggende hensyn ved handlinger og avgjørelser som berører barn. Paragrafen bygger på sentrale bestemmelser i FNs barnekonvensjon (artikkel nr. 3), og vektlegger barns rett til å bli hørt i spørsmål som gjelder dem selv (artikkel nr. 12).

Lov om barnehager er grunnleggende for all drift i barnehagen. Utdrag fra § 1:
«Barnehagen skal møte barna med tillit og respekt, og anerkjenne barndommens egenverdi. Den skal bidra til trivsel og glede i lek og læring, og være et utfordrende og trygt sted for fellesskap og vennskap. Barnehagen skal fremme demokrati og likestilling og motarbeide alle former for diskriminering».

<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-64>

Rammeplan for barnehager legger føringer for arbeidet i barnehagen:

- Barnehagene har en samfunnsoppgave i tidlig forebygging av mobbing.
- Personalet skal arbeide for et inkluderende miljø som motvirker mobbing.

<https://www.udir.no/laring-og-trivsel/rammeplan/>

Veilederen «Barns trivsel – voksnes ansvar, forebyggende arbeid mot mobbing starter i barnehagen» handler om hvordan ansatte kan støtte barnas sosiale utvikling og arbeide for å skape et godt psykososialt miljø som forebygger mobbing og krenkelser.

<https://www.udir.no/laring-og-trivsel/stottemateriell-til-rammeplanen/trivselsveileder/>

Prosjekt i barnehagene i Hallingdal

2014:	«Voksne skaper vennskap»
2015:	«Når barns adferd gjør deg bekymret»
2016:	«Psykisk helse og trygghetssirkelen»
2017:	Arbeid med ny rammeplan for barnehagene
2018 – 22:	«Inkluderende barnehage og skolemiljø»
2021:	Ferdigstilling av «Trygg oppvekst» i Hallingdal (Bedre tverrfaglig innsats/BTI)

Definisjon av begrepet mobbing

Det er ulike definisjoner av begrepet mobbing. I denne planen er Pål Rolands og Ingrid Lund sine definisjoner brukt.

Mobbing defineres som:

«Mobbing er fysiske eller sosiale negative handlinger, som utføres gjentatte ganger over tid av en person eller flere sammen, og som rettes mot en som ikke kan forsvare seg i den aktuelle situasjonen». (Pål Roland)

Mobbing av barn er handlinger fra voksne og/eller barn som hindrer opplevelsen av å høre til, å være en betydningsfull person i fellesskapet og muligheten til medvirkning. (Ingrid Lund)

Internkontroll i barnehagen

Barnehageeier skal ha internkontroll for å sikre at kravene i Barnehageloven med forskrifter følges. Internkontrollen skal være systematisk og tilpasset barnehagens størrelse, egenart, aktiviteter og risikoforhold.

Ved internkontroll etter § 9 skal barnehageeier

- a) utarbeide en beskrivelse av barnehagens hovedoppgaver, mål og organisering
- b) ha nødvendige rutiner og prosedyrer
- c) avdekke og følge opp avvik og risiko for avvik
- d) dokumentere internkontrollen i den formen og det omfanget som er nødvendig
- e) evaluere og ved behov forbedre skriftlige prosedyrer og andre tiltak for internkontroll.

Mål

Alle barn har et barnehagemiljø som oppleves trygt og godt, der de kjenner seg inkludert.

Metode

Alle ansatte skal:

- Gripe inn og stoppe krenkelsen med en gang.
- Si ifra til styrer i barnehagen.
- Undersøke hva som har skjedd.
- Sette inn tiltak, og lage en plan for å sørge for at barnet får et trygt og godt barnehagemiljø.

Forebygging

Barnehagen skal jobbe for å forebygge mobbing og plaging, og skape et godt miljø der barna trives. Alle som jobber i barnehagen må hjelpe barna til å ta vare på hverandre. Du kan lese mer om hvordan dere kan jobbe for å skape et godt og inkluderende barnehagemiljø i rammeplan for barnehagen.

Den kanskje aller viktigste innsatsen for å forebygge er det generelle arbeidet med å skape et godt og trygt miljø. Et miljø der alle blir inkludert, og der de voksne jobber aktivt for å hindre at barn blir holdt utenfor leken. Utestenging og krenkende adferd kan forebygges ved at kompetente voksne legger til rette for utvikling av gode sosiale ferdigheter, og skaper et aksepterende og inkluderende miljø med et godt og åpent foreldresamarbeid. Barnehagen må ha en tydelig holdning til at utestenging og mobbing ikke er akseptabel adferd. Negativ atferd må avlæres, og det er de voksnes ansvar at det blir gjort. Dette gjelder både i barnehagen og hjemme.

Forebyggende tiltak skal:

- styrke barnas selvhevdelse
- utvikle barnas evne til å vise empati (sette seg inn i andre barns situasjon)
- skape respekt og trygghet
- styrke barnas generelle sosiale kompetanse i samspill med andre barn

Eksempler på forebyggende tiltak:

Barn:

- gi barna mulighet til samtaler om trivsel i hverdagen
- observasjon av barnas samspill
- skjerme barnas lek
- øve barna til å si positive ting om hverandre
- lage sosiale regler med positive fortegn, sammen med barna

Ansatte:

- være konsekvent i forhold til uakseptabel atferd
- bruke verktøy til å kartlegge ansattes holdninger til hvert enkelt barn
- være til stede i hverdagen gjennom lek, samtaler og være lyttende voksne
- være bevisste rollemodeller, hvordan forholder vi oss til hverandre?
- bruke praksisfortellinger og eventuelt film/video til refleksjon inn i møtene
- barn og ansatte lager miljøregler sammen for å oppnå et godt fellesskap. søke blikkontakt i samtaler med barna
- være anerkjennende og gi omsorg
- sette tydelige og forståelige grenser
- gi ros til barna og ansatte
- se hvert enkelt barns behov
- være tidlig ute med samtale hvis mobbing observeres, både hos den som mobber og den som blir mobbet
- være observant i forhold til barns inkludering
- ta opp mobbing og uønsket atferd jevnlig som tema på foreldremøte

Eksempler på verktøy som kan brukes i forebyggende arbeid:

- «Du og jeg og vi to», Kari Lamer
- «Steg for steg», Infovest forlag
- «Åtte temaer for godt samspill», Foreldreveiledningsprogrammet (ICDP)
- «De utrolige årene», Webster Stratton
- «Være sammen» og bruk av kontaktbarometer, Pål Roland og medforfattere
- «Systematiske barnesamtaler» (Musa Marius), Merethe Holmsen.
- «Gleding» (Siri Abrahamsen)
- «Circle of Security – Trygghetssirkelen» (Ida Brandtzæg og Stig Torsteinson)

Plikter

Alle ansatte har en plikt til å følge med på hvordan alle barna i barnehagen har det. De skal gripe inn hvis barn utsettes for krenkelser. Dette kan for eksempel være utestengning fra lek, plaging, mobbing, vold eller diskriminering.

Barnehagen må ha gode rutiner for å følge med, og være til stede for barna. Hvis du oppdager at et barn ikke har det bra, må du melde fra til styrer i barnehagen. I alvorlige tilfeller må styrer melde fra til barnehageeier. Hva som er et alvorlig tilfelle, vil være en skjønnsmessig vurdering.

HALLINGDAL

Eksempler på alvorlige tilfeller er:

- hendelser som bevisst skader andre
- hvis flere barn er involvert i mobbing eller utestengelse av et barn
- krenkelsene har pågått over lang tid, uten at barnehagen har klart å løse saken
- hvis et barn eller foreldrene til barnet, sier at barnet ikke har det bra, må barnehagen alltid undersøke hva som har skjedd

Avdekking - Hvordan oppdage at barn ikke har det bra?

Utestenging og negative hendelser/krenking kan være vanskelig å oppdage og man skal være observant på endringer av barns adferd, da dette kan være barnas måte å uttrykke at det ikke har det bra. Ved at hjem og barnehage har et tett samarbeid og en god dialog vil det være lettere å fange opp endringer hos barnet tidlig. Foresatte ser barna sine i andre situasjoner enn ansatte i barnehagen og partene kan på den måten utfylle hverandre.

Krenkelse vil si alle former for negative engangshendelser/-handlinger. Når det blir repetert gå det over til mobbing (jf. Pål Roland).

Eksempler på fysisk krenkelser / direkte krenkelser

Lettest å oppdage:

- Slå, dytte, knuffe, klore, lugge, blåmerker
- Istykkerrevne klær, ødelegge og gjemme ting for hverandre
- Lukke døren rett foran noen
- Springe vekk fra
- Gjemme seg for noen

Eksempler på psykisk og stille krenkelse/ indirekte krenkelse

Den vanligste formen, men også vanskeligst å oppdage fordi den skjer i det skjulte:

- Utestenging
- Ikke hilse, ignorere/taushet, overse/betraktes som luft
- Mimikk og kroppsspråk (vende ryggen til, steinansikt, sukking, grimaser)
- Ikke spørre om å være med, ikke inkludere
- Manglende anerkjennelse, bekreftelse og ros

Eksempler på verbal krenkelse

Lettere å oppdage enn den psykiske, men ikke alltid:

- Erting, bli ledd av
- Ekle ting kan sies i det stille, gjerne bak de voksnes rygg, hvisking
- Si stygge ting og sårende kommentarer
- Bruke ord/kallenavn/kalt dumme ting
- True og håne

Eksempel på hvordan voksne sin språkbruk kan oppleves som krenkende for barn:

- «Jeg bryr meg ikke om hvor lei deg du er. Gå dit og sett deg!»
- «Se på meg når jeg snakker til deg!»
- «Gjør som jeg sier ... ellers ...!»
- «Du er bare så Du er gammel nok til å vite bedre!»
- «Du er jammen en ordentlig skrikerunge!»
- «Ikke si noe som helst. Bare gå ut og tenk over hva du har gjort!»
- «Hvis ikke du rydder nå, så får du ikke!»
- «Hvis du ikke spiser opp maten din, så må du ...!»

Det er viktig å være klar over måten ett utsagn blir sagt på, vil ha mye å si for hvordan barnet opplever det som blir sagt.

For å oppfylle Lov om barnehage, §42, må barnehagen:

Følge med:

- Tilstedeværende ansatte som utfører systematiske og usystematiske observasjoner av enkeltbarn og barnegrupper. For å avdekke utestenging og krenkelser er det viktig at personalet jobber aktivt med observasjon av hvordan barna trives og hvordan de er mot hverandre. Det er nødvendig å bruke ulike observasjonsmetoder for å forstå hva som foregår.

Man skiller ofte mellom usystematiske og systematiske observasjoner:

- **Usystematiske observasjoner**
Er de observasjonene som gjøres hver dag uten at det er planlagt, og som ikke har noe fast mønster eller bestemt fremgangsmåte.
- **Systematiske observasjoner**
Er de observasjonene som må planlegges, og som krever stor grad av nøyaktighet. Observasjonene gjøres ofte etter en mal/skjema. Film og foto vil også kunne være nyttig verktøy i arbeid med observasjon.

Samtaler med barna, hvor personalet har mulighet til å fange opp ting som har skjedd med barnet eller andre barn, gjennom formelle og uformelle barnesamtaler:

- **Uformelle barnesamtaler**
Disse samtaler foregår det mye av i det daglige. Det kan være i leken, ved måltidet, påkledning, osv. Der samtaler en voksen med ett eller flere barn.
- **Formelle barnesamtaler**
De samtaler der det er satt av tid og rom for uforstyrret samtale med barn. Det finnes verktøy, som for eksempel «Musa Marius» og Trivselsmonitoren, som kan brukes i disse samtaler.

Observere endringer og adferd hos enkeltbarn eller i barnegruppen. Eksempel:

- vil ikke gå i barnehagen
- begynner å tisse på seg etter å ha vært tørr
- endrer spise- og sovevaner
- blir engstelig og redd
- blir oppfarende og fort sint
- får dårlig selvbilde/selvtillit
- nekter å fortelle hva som er galt
- blir «klengete» og søker mer voksenkontakt enn før
- blir veldig stille og usynlig

Melde fra:

Melde fra til styrer så raskt som mulig. Dersom styrer krenker, skal det melding gå direkte til barnehageeier. Ved alvorlige hendelser skal barnehageeier varsles.

Undersøke:

Plikten til å undersøke betyr at barnehagen skal undersøke barnets opplevelse. Barnehagen trenger ikke å bevise at et barn har blitt mobbet eller ikke har det bra.

Barnehagen skal finne ut hva som er årsaken til at et barn ikke har det bra. Dette er utgangspunktet for å sette inn de riktige tiltakene, for at barnet skal få et trygt og godt barnehagemiljø.

Tiltak

Hvis barnehagen får vite at et barn ikke har det bra i barnehagen, må det lages en skriftlig plan (aktivitetsplan) for å sikre at barnet får en trygg barnehagehverdag. I planen skal det stå:

- Hvilke problemer som skal løses
- Hva barnehagen har planlagt
- Når tiltakene skal gjennomføres
- Hvem som skal gjennomføre tiltakene
- Når tiltakene skal evalueres

Det er viktig å tenke på at aktivitetsplanen skal:

- Beskytte mot nye krenkelser
- Bygge på trygghet
- Fremme inkludering og tilhørighet
- Sikre kontinuerlig oversikt og innsikt i barnets opplevelse av situasjonen
- Alltid definere hensikten med tiltakene
(mobbeombud i Vestfold og Telemark Kaja Vintervold Asmyhr)

Det er lurt å ha med en oppsummering av samtalene med barnet og foreldrene. I tillegg bør barnehagens egen vurdering inkluderes i saken. Det vil variere fra sak til sak hvor mye som skal dokumenteres.

Samarbeid mellom hjem og barnehage

Det er svært viktig at foresatte involveres med en gang personalet i barnehagen får mistanke om at det forekommer utestenging eller krenkelser. Like viktig er det at foresatte melder fra til barnehagen dersom de oppdager utestenging og krenkelser blant barna.

I tillegg til å følge opp eget barns trivsel og velvære, har det stor betydning at foresatte også bryr seg om andres barn og inkluderer dem i egen hverdag. Det kan gjøres ved å hilse på de andre barna i barnehagen, slå av en prat og invitere med andres barn hjem. Foresatte bidrar til å fremme et godt miljø i barnehagen ved å snakke positivt om barnehagen, ansatte, de andre barna og deres familier utenom barnehagetiden.

Barnehagen representerer et komplimenterende miljø i forhold til hjemmet. Barnet skal i barnehagen videreutvikle det som er grunnlagt i hjemmet. Samarbeid mellom ansatte og foresatte er en selvfølgelig del av barnehagens arbeid.

Barnehagen skal bistå hjemmene i deres omsorg og oppdrageroppgaver, og på den måten skape et godt grunnlag for barnas utvikling.

Foresatte kan drive forebyggende arbeid ved å:

- være engasjerte også i de andre barna
- hilse på og prater med barn og foresatte du møter i barnehagen
- støtte opp under barns vennskap ved å vise at du liker barnets venner, prater med dem og inviter dem med på aktiviteter/besøk
- trene barnet i å snakke om følelser og om hvordan det oppleves å bli holdt utenfor og forskjellsbehandlet. Oppmuntre barnet til å dele og være raus
- være gode rollemodeller, som snakker fordelaktig og positivt om andre barn og deres foresatte i barnas påhør
- gripe inn når barn viser uønsket atferd rettet mot andre barn, og på den måten vise at dette ikke er godtatt
- være gode rollemodeller i konfliktløsning og hjelpe barna til å finne gode måter å løse konflikter på
- være bevisst på hva som legges ut i sosiale media. Dette er ikke stedet for å ta opp vanskelige ting. Tips: Er du fornøyd – si det til dine venner, er du misfornøyd – si det til dem det gjelder
- foresatte og barnehagen samarbeider om felles «regler» for invitasjon til bursdagselskaper, slik at ingen barn holdes utenfor.

HALLINGDAL

Tiltak i hjemmet:

- ta signaler på alvor hvis barnet endrer adferd og ta kontakt med barnehagen
- møte opp på foreldremøter og foreldresamtaler
- lytte til barnet og prate med barnet om hverdagen deres
- la barnet være delaktig på sosiale arenaer for å ivareta vennskap og videreutvikle sosial kompetanse

Viktig å tenke gjennom:

- hvordan ville du ha likt at ditt barn er det eneste som aldri blir bedt i bursdag?
- hvordan ville du likt at ditt barn overses/omtales negativt av andre foreldre?
- hvordan ville du likt at ditt barn diskuteres rundt andres middagsbord?
- hvordan ville du likt at ditt barn blir kommentert negativt i garderoben mens det hører på?
- hvordan ville du likt at ditt barn blir «syndebukk» selv om det ikke er tilstede?
- hvordan ville du likt at ditt barn aldri blir bedt med andre hjem?

Kontinuitet

For å holde kontinuitet i arbeidet med planen skal den revideres av de barnehagefaglig ansvarlige i Hallingdal hvert 4 år.

Rutine

Det er utarbeidet rutine mot utestenging og krenkelser på bakgrunn av planen. Denne er å finne sammen med andre rutiner for barnehagen.

Arbeidsgruppe

Følgende arbeidsgruppe har utarbeidet «**Sammen i barnehagen**» - Plan mot utestenging og mobbing:

- Wenche Elisabeth Olsen, Avdelingsleder / styrer Gol kommune
- Else Skogen Tandberg, Tjenesteleder barnehage Nesbyen kommune
- Karin Heiene, Rådgiver Ål kommune
- Grete Svarteberg Lundekvam, Rådgiver Ål kommune (sekretær)

Redigert «**Plan for et godt psykososialt barnehagemiljø**» 2020-2021

- Marit Fauske Bjerkan, Fagleder barnehage Hemsedal kommune
- Bernt Ivar Hjelmsø, Barnehagefaglig rådgiver Hol kommune
- Karin Heiene, Rådgiver Ål kommune

Godt psykososialt barnehagemiljø i Hol kommune

Alle barnehagebarn i Hol Kommune skal ha en opplevelse av å høre til, av å være en betydningsfull person i fellesskapet og ha mulighet til medvirkning på sin egen hverdag.

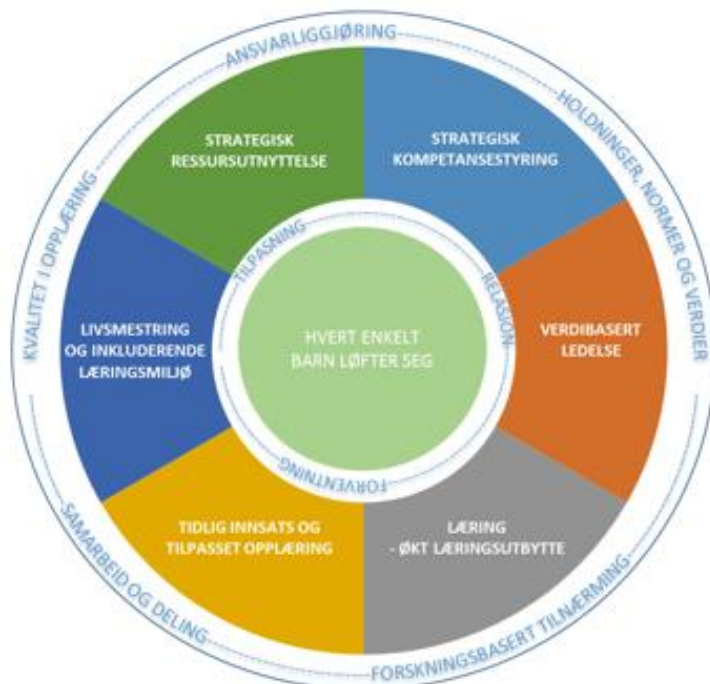
Alle barn og unge har rett til et oppvekst- og læringsmiljø uten krenkelser og mobbing. FNs Barnekonvensjon slår fast at barn og unge har rett til utvikling, medvirkning, ikke-diskriminering, omsorg, beskyttelse og selvrealisering.

Barnehagene skal handle raskt og ta nødvendige grep for at mobbing og krenkelser opphører. Barnets beste skal være styrende for hvilke tiltak vi setter inn, og barnet skal i stor grad medvirke i hele prosessen.

Samarbeid med foresatte står sentralt i det miljøskapende og forebyggende arbeidet i læringsløpet. Aktiv medvirkning og godt samarbeid med foresatte er avgjørende.

Verdibasert ledelse

Utgangspunktet til verdibasert ledelse er de menneskelige verdiene i organisasjonen som motiverer og styrer våre handlinger og atferd og ikke de formelle reglene og strukturene. Verdibasert ledelse bygger på tesen om at all ledelse bør være basert på verdier. Verdibasert ledelse bør ses på som selve grunnmuren i organisasjonens styrings- og kontrollsystem, hvor vi benytter de tradisjonelle styrings- og kontrollsystemene på toppen av grunnmuren, for å få et helhetlig styrings- og kontrollsystem.

Forklaring til modell: Kommunedelplanen for barnehage og skole er «disposisjonen» til virksomhetsplanen ute i hver barnehage. Det er flere sirkler som viser faktorer som påvirker og som bidrar til at «Hvert enkelt barn løfter seg» (den innerste sirkelen). Den nest ytterste sirkelen viser 6 fokusområder. Alle områdene er viktige og alle virksomhetene utarbeider tiltak for hvert fokusområde. I denne sammenheng er «Verdibasert ledelse» og «Livsmestring og inkluderende læringsmiljø» hovedpunkt.

Verdibasert ledelse handler enkelt sagt om:

«Å ville hverandre vel - og å gjøre hverandre gode.» Prinsippene for verdibasert ledelse er: Omsorg, gode relasjoner, personlig utvikling, god kommunikasjon, engasjement, motivering, tydelighet og lederen som rollemodell. I verdibasert ledelse i barnehage og skole er fokuset på barn og unge og deres læring og utvikling - «Hvert enkelt barn løfter seg.»

Kommunedelplan for barnehage og skole 2019-2031

Pedagogisk ledelse

Pedagogiske ledere ivaretar barns medvirkning, bidrar til et inkluderende lekemiljø, støtter barns lek og læring, og støtter og veileder barn i deres utvikling. Han eller hun har ansvar for planlegging, gjennomføring, vurdering og utvikling av barnehagens oppgaver og innhold, samt veiledning av det øvrige personalet. Pedagogiske ledere er rollemodeller og har ansvar for å lede medarbeidere i det daglige arbeidet med barna.

Pedagogisk leder har ansvar for:

- å skape positivt klima
- at de voksne må være sensitive, pålogget og tilstede. Sensitivitet er viktig å ha når en skal se etter mobbing og skult aktivitet mellom barna
- positiv perspektivtaking: empati, at du er interessert i barnet/barnegruppa
- håndtering av atferd
- god organisering og gode overganger mellom aktivitetene. Kaotiske overganger fører ofte til knuffing og det er ofte da krenkelser skjer
- varierte læringsformer

Dette er viktige elementer som er stressreducerende. Stressreduksjon er forebyggende for barna som utagerer og som er innadvendte.

Relasjoner i barnehagen

Gode relasjoner er avgjørende for å skape og opprettholde et trygt og godt barnehagemiljø. Dette gjelder både relasjoner barn imellom og mellom barn og de voksne. Barnehagen må jobbe systematisk med sosial og emosjonell kompetanse, og med å skape fellesskap, samhold og trygghet mellom barna.

Autoritative voksne er varme og grensesettende, noe som er grunnlaget for å danne gode relasjoner til barna. Skal man stille høye krav til et barn, må en også ha mye varme i relasjonen.

HALLINGDAL

Sosial kompetanse handler om å lykkes i å omgås andre. Vi er i dag blitt stadig mer oppmerksomme på hvor viktig barns sosiale kompetanse er for om de verdsettes av venner. Mislykkes barn, kan det føre til avvisning og tap av status og gi grunnlag for mobbing.

Sosial kompetanse er med andre ord viktig både for å unngå og for å stoppe mobbing.

Mangfold, respekt og inkludering

«Barnehagen skal bruke mangfold som en ressurs i det pedagogiske arbeidet og støtte, styrke og følge opp barna ut fra deres egne kulturelle og individuelle forutsetninger. Barnehagen skal synliggjøre variasjoner i verdier, religion og livssyn».

Rammeplanen, 2017

Arbeid med mangfold, respekt og inkludering er grunnlag for å forstå og akseptere at det finnes mange måter å tenke, handle og leve på.

Barnehagen har en viktig oppgave med å arbeide systematisk med tiltak for inkludering av barn og foreldre, og å jobbe for å respektere og ivareta opprinnelse. Inkludering er viktig for å forebygge vansker i sosialt samspill som videre kan føre til begynnende mobbeatferd eller at barn selv utsettes for mobbing.

Målet er deltakelse og en opplevelse av tilhørighet.

Foreldresamarbeid

Det er viktig å samarbeide med foreldrene i arbeidet med å utvikle og opprettholde et trygt og godt barnehagemiljø. I følge formålsparagrafen skal barnehagen i samarbeid og forståelse med hjemmet ivareta barnas behov for omsorg og lek, og fremme læring og danning som grunnlag for allsidig utvikling. Et godt samarbeid bidrar blant annet til bedre trivsel, positive relasjoner og økt læring, og til en mer positiv holdning til barnehagen.

Dette kan foreldrene bidra med:

- snakke positivt om alle barn og voksne, både de man møter i hverdagen, men også ser på TV etc.
- å møte alle barn og voksne på en god og positiv måte
- tilrettelegge for og fremme vennskap mellom barna
- ta tidlig kontakt med barnehagen om barnet viser tegn til mistrivsel i barnehagen eller forteller selv om episoder som de opplever som vonde
- samarbeide med barnehagen – enten ditt barn viser mobbeatferd eller blir utsatt for det. Sammen finne ut mulig årsak til dette og hvordan en skal gå fram
- å være inkluderende: eks. inviterer en til bursdagsselskap, skal barn som naturlig hører sammen i en gruppe inviteres. Det er ikke greit å velge ut enkeltbarn i gruppa som ikke får invitasjon
- delta på foreldremøte i barnehagen der mobbing er tema: hva gjør barnehagen for å forebygge og avdekke mobbing? Når og hvordan blir foreldrene tatt med i prosessen for å stoppe det?

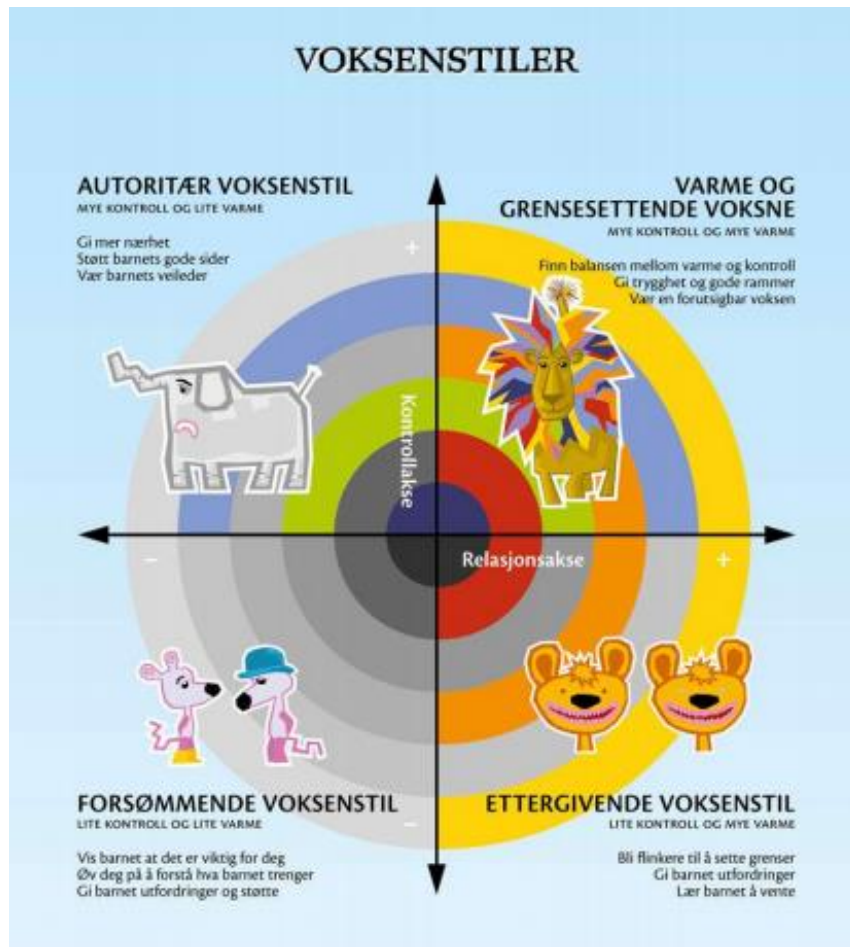
Autoritative voksne

Den autoritative voksenstilen er den viktigste faktoren i det forebyggende arbeidet mot krenkelser og mobbing. Autoritative voksne er varme og grensesettende (se modell voksenstiler under).

Det er to akser: kontrollakse og relasjonsakse, og det er kombinasjonen av disse som ser ut til å skape gode lærings- miljø. Kravene og grensene må settes på en respektfull måte, som tar utgangspunkt i barnas modenhetsnivå og medvirkning. Relasjonsvarmen må være grunnleggende.

Eksempler på relasjonsbygging er: perspektivtaking, småprat, aktiviteter, mestringsopplevelser, kvalitetstid med noen barn (banking time), god stemning. Eksempler på krav/kontroll er: rutiner og forutsigbarhet i det daglig arbeidet, krav til god atferd, støttende grensesetting og krav til innsats.

Barn som har gjort noe som er uønsket eller uakseptabelt, skal oppleve at den voksne ikke fordømmer eller avviser dem, men klart tar avstand fra det de har gjort, og samtidig anerkjenner følelsene deres og viser respekt og varme. Det er alltid de ansattes ansvar å ivareta det barnet som har utført en negativ handling, inkludere det og hjelpe det inni fellesskapet.

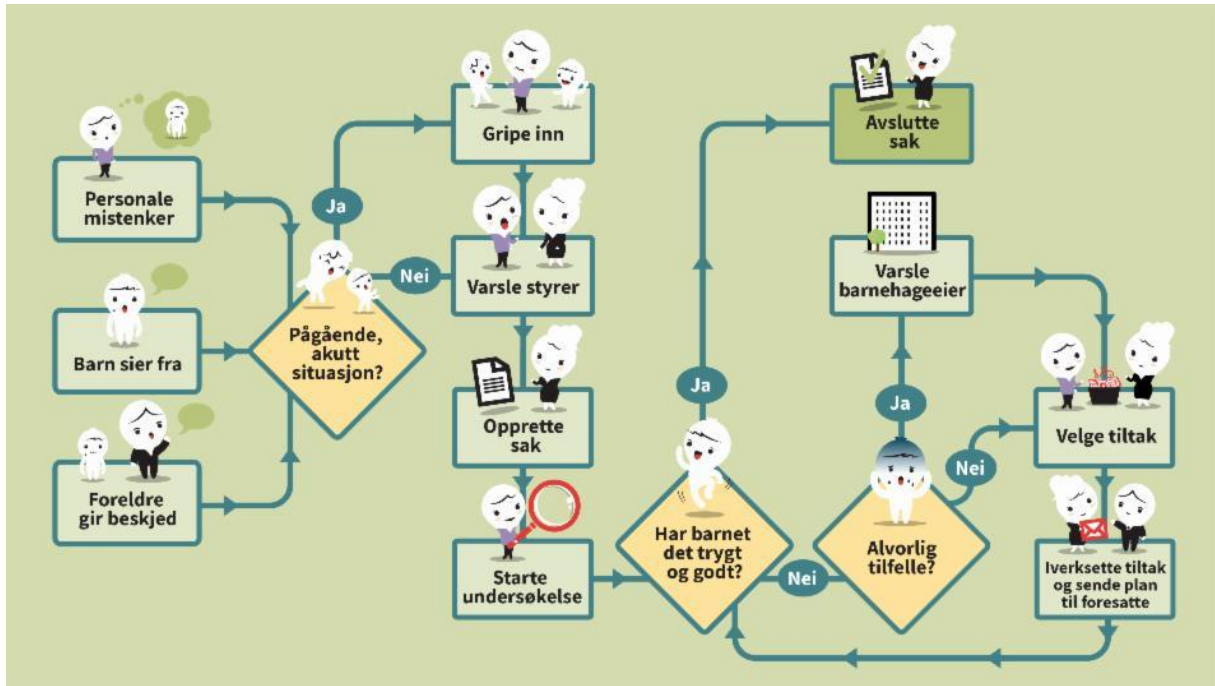
Voksnes og barnehagens ansvar

Barnehagen har en plikt til å forebygge, stoppe og følge opp diskriminering, utestengning, mobbing, krenkelser og uheldige samspillmønstre i henhold til Rammeplan for barnehagen, og etter Barnehageloven kap 8, §41-43.

Barnehagen skal følge skolens aktivitetsplikt i saker som omhandler mobbing, utestengning og krenkelser. Aktivitetsplikten inneholder følgende punkter;

- følge med
- gripe inn
- varsle
- undersøke
- lage en aktivitetsplan, evaluere og følge opp.

Dokumentasjonsplikten starter fra mistanke/melding om mobbing til saken er avsluttet. Barn, foresatte og andre med daglig virke i barnehagen har en plikt til å gripe inn og varsle hvis de er vitne til krenkelser eller mobbing.

Vedlegg

- Vedlegg 1: Sjekkliste
- Vedlegg 2: Aktivitetsplan
- Vedlegg 3: Evaluering
- Vedlegg 4: Aktivitetsplan ansatte
- Vedlegg 5: Nyttige lenker

Vedlegg 1. Sjekkliste når krenkelse og utestengelse skjer i barnehagen

Sjekkpunkt	Ansvar for gjennomføring	Gjennomført sign. og dato
Den som får beskjed om/observerer krenkelse eller utestenging informerer pedagogisk leder og styrer (eventuelt barnehageeier dersom styrer er involvert) så raskt som mulig	Den som blir informert om/ser situasjonen	
Beskriv konkret hva som har skjedd. Hvordan har barnet/barna det? Hvordan har de ansatte forholdt seg? Bli enig om hensikt med tiltak framover.	Pedagogisk leder Alle som har sett situasjonen bidrar	
Vurdere sakens alvorlighetsgrad om hva som er hensiktsmessig å gjøre videre. Samtale med barnet/barna som er involvert om det som har skjedd. Be barna komme med forslag til løsning om det er mulig. Sammenfatte et forslag med det de har kommet frem til.	Pedagogisk leder/andre ansatte	
Samtale med foresatte til barna som er involvert	Pedagogisk leder	
Informasjon til resterende personalgruppe	Styrer/Pedagogisk leder	
Opprette nettverk rundt barnet / barna det gjelder	Pedagogisk leder	
Evaluerings etter 1-2 uker.	Styrer / Pedagogisk leder	
Oppfølgingsamtale etter 1-2 uker med barna. Hvordan går det?	Pedagogisk leder	
Oppfølgingsamtale etter 2- 3 uker med foresatte	Styrer / Pedagogisk leder	
Evaluerings etter saken er løst	Styrer / Pedagogisk leder	

Vedlegg 2. Aktivitetsplan, barnehageloven §42

Dato: _____ Barnets navn: _____ Avdeling: _____

Problem som skal løses		
Tiltak og mål (Individ, gruppe, system)		
Tidsrom for gjennomføring av tiltak		
Ansvar for gjennomføring		
Barnet er hørt		
Tidspunkt for evaluering av tiltak		
Dato		
Underskrifter	Foresatte	
	Styrer	
	Pedagogisk leder	

Vedlegg 3. Evaluering og oppfølging av aktivitetsplan, barnehageloven §42

Dato: _____ Barnets navn: _____ Avdeling: _____

Evaluering av tiltakene på forrige aktivitetsplan. Har man oppnådd målet med tiltakene? Hva er bra, hva er ikke bra?		
Nye tiltak og mål		
Tidsrom for gjennomføring av tiltak		
Ansvar for gjennomføring		
Tidspunkt for evaluering av tiltak		
Dato		
Underskrifter	Foresatte	
	Styrer	
	Pedagogisk leder	

Vedlegg 4. Aktivitetsplan for ansatte, barnehageloven §43 – skjerpet aktivitetsplikt

Dato: _____ Personalets navn: _____ Avdeling: _____

Problem som skal løses		
Tiltak og mål		
Tidsrom for gjennomføring av tiltak		
Ansvar for gjennomføring		
Tidspunkt for evaluering av tiltak		
Dato		
Underskrifter	Ansatt	
	Styrer	

HALLINGDAL

Vedlegg 5. Nyttige lenker

Nullmobbing.no. Informasjon til barn, unge og foreldre om mobbing og rettigheter

<https://www.udir.no/nullmobbing/>

Skolemiljø – inkluderende fellesskap som fremmer helse, trivsel og læring for alle

<https://www.udir.no/laring-og-trivsel/skolemiljo/>

Lov om grunnskolen og den videregående opplæringa (opplæringslova)

https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1998-07-17-61?q=oppl%C3%A6ringsloven%209%20A#KAPITTEL_11

Skolemiljø Udir

<https://www.udir.no/regelverkstolkninger/opplaring/Laringsmiljo/skolemiljo-udir-3-2017>

Lov om barnehager (barnehageloven)

<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-64>

FNs konvensjon om barnets rettigheter

https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kilde/bfd/bro/2004/0004/ddd/pdfv/178931-fns_barnekonvensjon.pdf

Rammeplan for barnehagen

<https://www.udir.no/laring-og-trivsel/rammeplan/>

Kommunedelplan for barnehage og skole 2019-2031

<https://www.hol.kommune.no/siteassets/hol/dokumenter/plan-og-regulering/kommuneplaner/planer-kultur-og-oppvekst/kommunedelplan-for-barnehage-og-skole.pdf>